

GREGORII VIII PAPÆ EPISTOLÆ ET PRIVILEGIA.

I.

Germano clero electionem suam nuntiat, et ad expeditionem pro recuperanda Palæstina, animum ut adhibeant, hortatur.

(Ferrariæ, Oct. 27.)

[MANSI, Concil., XXI, 531.]

GREGORIUS archiepiscopis, episcopis, abbatibus et prælatibus Ecclesiarum in Teutonia .

Inter divinæ dispensationis arcana quæ Deus in hominibus operatur, magna causa admirandi et stupendi nobis existit, quod prælationes, et subjectiones hominum ita dispensat, ut is qui ponendus est in imo, constitutus videatur in summo, et e converso. Hoc ipse quoque Salomon admirabatur, dicens: *Vidi servos in equis, et dominos quasi servos ambulantes super terram (Eccl. x)*. Hoc autem, utinam nobis admirari et videre solummodo datum esset, et non etiam experiri! qui cum ad minorem locum vocati fuissetus a Domino, et nunquam fideliter, sicut oportuit, egissemus in eo, ad sublimitatem celebratoris loci repente assumpti sumus, et debilibus humeris nostris tantum est onus impositum, ut, quantum distant cæli a terra, tantum distare vires ab onere videantur. Prædecessore siquidem nostro Urbano XIII Kal. Novemb. in bona confessione viam universæ carnis ingresso, et tradito solemni sepulturæ, convenimus sequenti die in anum, et missa in honorem sancti Spiritus, sicut moris est, celebrata, processimus seorsum in unum locum, nos episcopi, presbyteri, et diaconi canonibus [*f. canonice*], et postpositis diversis ecclesiasticis negotiis, et præcipue calamitatis Orientalis Ecclesiæ, quæ diebus illis audita fuerat, ad electionem pontificis visum est procedendum, ne, si forte dilationem acciperet, detrimentum ex tarditate per diversas partes Christiano populo proveniret. Cum autem requisitæ fuissent civium voluntates, placuit omnibus mediocritati nostræ onus ecclesiasticæ provisionis imponere, et tantum instare, ut non una excusatio mea, cum multæ mihi suppeterent, audiretur. Non satis occurrebat mihi quod agerem, dum nec contradicendo, nec acquiescendo erat tuta libertas, hinc me multo defectu virtutis et scientiæ deiciente, hinc me concordii fratrum voluntati, et instantia provocante. Tandem vero considerantes quod non sint hominis viæ ejus, nec in eo est ut ambulet et dirigat gressus suos, et quod Christus pro nobis mortuus est et resurrexit, divinæ misericordiæ nos commisimus, et fratrum acquievimus vo-

luntati, non quod nos ministros idoneos crediderimus, et tantum onus a nobis bene portari, sed ne multum videremur abundare in sensu nostro, et non satis de Domini Dei nostri confidere pietate. Quoniam igitur in Romanæ Ecclesiæ nos decet reverentia permanere, universitatem vestram præsentium significatione credimus admonendam, quatenus in ipsius Ecclesiæ devotione persistatis, sicut justum est vestræ expedire salutem. Super negotio autem et contritione Orientalis Ecclesiæ per apostolica scripta vos sollicitos reddimus et attentos, rogantes, monentes, et exhortantes in Domino, ut ad liberationem illius terræ per vos ipsos, sicut expedire cognoscitis, intendatis, et charissimum in Christo filium nostrum Fridericum, illustrem Romanorum imperatorem semper Augustum, et proceres et Teutonici regni populum universum curetis monere diligentius et exhortari ut pium Omnipotentis obsequium taliter attendant, ut ex hoc vobis et eis æternæ vitæ retributio debeat a tributore omnium in se sperantium augmentari. Ad hoc dilectos filios nostros B. subdiaconum nostrum et priorem de Pontid. latores præsentium, litteratos viros, providos et honestos, quos pro vocatione nostra nuntianda transmittimus, et charitatis vestræ reddimus propensius commendatos.

Data feria [*leg. Ferrariæ*], vi Kal. Novembr., indict. vi.

II.

C *Ad omnes prælatos Ecclesiarum. — Pro justitia facienda et litibus componendis.*

(Ferrariæ, Oct. 27.)

[*Ibid.*]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, omnibus prælatibus Ecclesiarum ad quos litteræ istæ pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Quoniam ad episcoporum maxime spectat officium afflictis et laborantibus subvenire, unumque illorum, licet deficientibus meritis nostris, Deus esse nos voluit, prospicere tenemur et volumus ne quis, ex fortuitis casibus per Romanæ visitationem Ecclesiæ, laboris sui, quem ad eam veniendo sustinuit, debito frustraretur effectu. Inde siquidem fuit quod nos, multorum prospicere volentes expensis et allevare labores, de consueta sedis apostolicæ misericordia duximus statuendum ut litteræ prædecessoris nostri domini Urbani, a tribus mensibus ante ipsius obitum destinatæ pro facienda justitia et litigiis dirimendis, quæ tamen manifestum alicujus

præjudicium non contineant, aut calumniam æquitàtis, eundem habeant tempore nostræ administrationis effectum, quem habere, si adhuc viveret, debuissent. Cessante igitur exceptione de mandatoris morte, perficite quod mandavit agendum, ut nemo ad nos, pro excusatione hujusmodi, accepta per illum justitiam obtinendi fiducia, cogatur vacuus aberrare.

Datum Ferrariæ, sexto Kalendas Novembris.

III.

Ad omnes fideles. — De jejuniis serrando ad pacandum Deum offensum.

(Ferrariæ, Oct. 29.)

[*Ibid.*]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, universis Christi fidelibus ad quos litteræ istæ pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Nunquam melius superius iudicis irapacatur quam cum ex mandato ipsius carnalia in nobis desideria extinguuntur. Proinde quia Hierosolymitanæ terræ discrimen, quod irruentibus Saracenis nuper evenit, ex peccato maxime habitatorum terræ et totius populi Christiani accidisse non dubitamus, nos de fratrum nostrorum communi consilio, multis episcopis approbantibus, statuimus ut omnes usque ad quinquennium, saltem per omnes sextas ferias, in cibo quadragesimali jejurent; et missa, ubi cantanda fuerit, ad Nonam cantetur: quod ab Adventu Domini usque ad Natale Domini statuimus observandum; feria vero quarta et Sabbato omnes indifferenter, qui bene valent, a carnibus abstineant. Nos autem et fratres nostri in secunda quoque feria nobis et familiis nostris esum carnis interdiximus, nisi forte aut infirmitas, aut magna solemnitas, vel alia evidens causa, visa fuerit impedire, sperantes quod sic nobis ignoscet Dominus et relinquet post se benedictionem. Hoc igitur adeo statuimus observandum, ut quicumque transgressor exstiterit, quasi prævaricator quadragesimalis jejunii habeatur.

Datum Ferrariæ, quarto Kalendas Novembris.

IV.

Ad omnes Christi fideles. — De clade Hierosolymitana. Omnes ad pœnitentiam agendam admonet: et proficiscentibus ad bellum contra fideles plenarium indulgentiam concedit.

(Ferrariæ, Oct. 29.)

[*Ibid.*, col. 527.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, universis Christi fidelibus ad quos litteræ istæ pervenerint, salutem et apostolicam benedictionem.

Audita tremendi severitate iudicii, quod super terram Jerusalem divina manus exercuit, tanto sumus nos et fratres nostri horrore confusi, tantisque afflicti doloribus, ut non facile nobis occurreret, quid agere aut quid facere deberemus, nisi quod Psalmista deplorat, et dicit: *Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, coinquinaverunt*

A templum sanctum tuum: posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam: carnes sanctorum tuorum bestiis terræ, et escas volatilibus cæli, etc. (Psal. lxxviii.) Ex occasione quippe dissensionis quæ malitia hominum ex suggestione diaboli facta est nuper in terra, accessit Saladinus cum multitudine armatorum ad partes illas, et occurrentibus eis rege, et episcopis, et Templariis, et Hospitalariis, baronibus ac militibus cum populo terræ, et cruce Dominica (per quam ex memoria et fide passionis Christi, qui pendit, et genus humanum redemit, certum solebat esse tutamen, et contra paganorum incursus desiderata defensio), facta congressione inter eos, et superata parte nostrorum, capta est crux Dominica, trucidati episcopi, captus est rex, et universi fere aut occisi gladio, aut hostilibus manibus deprehensi, ita ut paucissimi per fugam dicantur elapsi. Ipsi quoque Templarii et Hospitalarii in ejus oculis decollati. Superato autem exercitu, qualiter subsequenter invaserint et rapuerint universa, ita ut non nisi pauca loca remansisse dicantur, quæ in eorum non devenerint potestatem, non credimus nostris litteris explicandum. Nos autem, licet cum propheta dicere habeamus: *Quis det capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum, et plorabo nocte ac die interfectos populi mei? (Jer. ix)* non tamen adeo deicere nos debemus, ut in diffidentiam decidamus, et credamus Deum ita populo iratum, ut quod communium faciente multitudine peccatorum fieri permisit iratus, non cito per misericordiam pœnitentia placatus alleviet, et post lacrymationem et sletum exultationem inducat.

Quisquis sane in tanta lugendi materia, si non corpore, saltem corde non luget, non tantum fidei Christianæ, quæ cum omnibus dolentibus docet esse dolendum, sed ipsius est humanitatis nostræ oblitus: cum ex ipsa periculi magnitudine ac feritate barbarica Christianorum sanguinem sitiens, ac totam suam in hac apponente virtutem, ut profanare sancta, et titulum Dei valeant auferre de terra, quod nos tacemus, discretus quisque valeat æstimare. Sane cum prophetæ toto prius studio laboraverunt, postmodum apostoli, et sequaces eorum, ut divinus cultus esset in terra illa, et ad omnia climata mundi ex ea deflueret, imo, quod maximum et ineffabile est, Deus, qui voluit incarnari, per quem facta sunt universa, per ineffabilem sapientiam et incomprehensibilem misericordiam suam, per infirmitatem carnis esuriem, sitim, crucem, et mortem et resurrectionem, salutem nostram ibi voluit operari, juxta quod dicitur: *Qui operatus est salutem in medio terræ (Psal. lxxiii)*: per seipsum ad hoc dignatus est laborare, nec lingua dicere, nec sensus cogitare potest, quantum nobis et universo dolendum sit populo Christiano, quod id nunc perpessa est terra illa, quod sub veteri populo legitur pertulisse. Nos autem credere non debemus quod ex injustitia Judicis fe-

rientis, sed ex iniquitate potius populi delinquentis, ista provenerunt, cum legamus quod, quando populus convertebatur ad Dominum, persequeretur unus mille, et duo fugabant decem millia : imo, ipso populo quiescente, exercitum Sennacherib angelica manu consumptum. Sed et terra illa devoravit habitatores suos, et nec diu habere quietum statum, nec transgressores legis divinæ potuit retinere : doctrinam et exemplum tribuens illis qui ad cœlestem Jerusalem intenderent, quod non possunt ad eam nisi per exercitium boni operis et per tentationes plurimas pervenire. Potuerunt autem ista timeri jam pridem, quando Arroasia (1), et alia terra in potestatem transiit paganorum, et fuisset bene provisum, si populus qui remansit, ad pœnitentiam redisset ; et Deum, quem prævaricatione offenderat, conversione placasset. Nec enim subito venit ira ejus, sed et ultionem differt, et tempus tribuit pœnitenti. Tandem vero, qui in misericordia judicium non amittit, vindictam suam ad pœnam transgredientium et cautelam salvandorum exercet.

Porro nos, qui in tanta terræ illius contritione non solum peccatum habitatorum illius, sed et nostrum et totius populi Christiani debemus attendere ac vereri, ne quod reliquum est illius terræ depereat, et in alias etiam potestas eorum deserviat regiones, cum ex omnibus partibus inter reges et principes, civitates et civitates dissensiones audianus et scandala, ut lugere cum propheta et dicere valeamus : *Non est veritas, non est scientia Dei in terra : mendacium, homicidium et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem contigit (Ose. iv)*. Unde hoc universis est cogitandum, imo et agendum, ut peccata nostra castigatione voluntaria emendantur, per pœnitentiam et opera pietatis convertamur ad Dominum Deum nostrum, et in nobis primo quod male gessimus emendemus ; deinde feritatem et malitiam hostium attendamus ; et quod illi contra Deum tentare non timent, nos pro Deo, agere nullatenus hæsitemus. Cogitate itaque, filii, qualiter in hunc mundum venistis, et qualiter exituri estis, et qualiter transeant universa, et pariter transeatis et vos ; et pœnitendi ac bene agendi tempus, quantum spectat ad vos, cum gratiarum actione recipite, et date vestra, date post vos ipsos, quia non estis ex vobis, nec quidquam a vobis habetis, qui nec culicem unum potestis facere super terram. Nec dicimus : Dimittite, sed : Præmittite in cœleste horreum quæ habetis, et deponite apud eum, apud quem ærugo ea non demolitur, aut tinea, nec fures effodiunt, et furantur ; laborantes ad recuperationem terræ illius, in qua pro salute nostra veritas de terra orta est, et sustinere pro nobis crucis patibulum non desepit ; et nolite ad lucrum vel gloriam temporalem attendere, sed voluntatem Dei, qui pro fratribus animas in seipso docuit esse

ponendas, et ei vestras commendate divitias, quas, sive volentes, sive nolentes, nescitis tandem quibus hæredibus sitis relicturi. Non est equidem novum, quod terra illa judicio divino percutitur, sed nec insolitum, ut flagellata et castigata misericordiam consequatur. Poterit Dominus quidem sola eam voluntate servare, sed non habemus ei dicere cur ita fecerit. Voluit enim forsitan experiri, et in notitiam ducere aliorum, si quis sit intelligens aut requirens Deum, qui oblatum sibi pœnitentiæ tempus hilariter amplectatur, et animam ponendo pro fratribus consumatur in brevi, et compleat tempora multa. Attendite qualiter Machabæi zelo divinæ legis accensi, pro fratribus liberandis extrema quæque pericula sunt experti, et non solum substantias, sed et personas pro fratrum docuerint salute ponendas, exhortantes seipsos atque dicentes : *Accingimini, et estote filii potentes, quoniam melius est nobis mori in bello quam videre mala gentis nostræ et sanctorum (I Machab. iii)*. Et quidem illi sub una constituti lege fuerunt, vos per incarnationem Domini nostri Jesu Christi ad lucem veritatis adducti, et multis exemplis instructi sanctorum, sine trepidatione aliqua faciatis, et non timetis dare terrena et pauca, et breviter duratura, quibus illa bona promissa sunt, et reposita, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, de quibus dicit Apostolus : *Quod non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis (Rom. viii)*.

Eis autem qui corde contrito et humiliato spirita, itineris hujus laborem assumpserint, et in pœnitentia peccatorum et fide recta decesserint, plenam suorum criminum indulgentiam, et vitam pollicemur æternam. Sive autem supervixerint, sive mortui fuerint, de omnibus peccatis suis, de quibus rectam confessionem fecerint, impositæ satisfactionis relaxationem de omnipotentis Dei misericordia, et apostolorum Petri et Pauli auctoritate et nostra, se noverint habituros. Bona quoque ipsorum, ex quo crucem acceperint, cum suis familiis, sub sanctæ Romanæ Ecclesiæ, nec non et archiepiscoporum, et episcoporum, et aliorum prælatorum Ecclesiæ Dei protectione consistant ; et nullam de his quæ in susceptione crucis quiete possederunt, donec de ipsorum reditu vel obitu certissime cognoscatur, sustineant quæstionem, sed bona eorum integra interim maneant et quieta. Ad dandas quoque usuras, si tenentur alicui, non cogantur. Nec eant in vestibis pretiosis, et cum canibus, sive avidis, aut aliis quæ ostentationi potius et lasciviæ, quam necessariis videantur usibus deservire ; sed in modesto apparatu, et habitu, in quo pœnitentiam potius agere quam inanem affectare gloriam videantur.

Datum Ferrariæ quarto Kalendas Novembris, indictione sexta.

(1) Nempe *Rohes*, sive *Edessa*. H

V.

Monasterii Lucellensis protectionem suscipit et possessiones iuraque confirmat.

(Ferrariæ, Oct. 31.)

[SCHROEFFLIN, *Atsat. diplom.*, I, 286.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis WIZELO abbati monasterii de Lucella, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursum aut eos a proposito revocet, aut robor, quod absit! sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatum monasterium de Lucella in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus. Inprimis siquidem statuentes ut ordo monasticus qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem monasterio noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur: Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum justè et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis :

Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum decimis et omnibus ad ipsum pertinentibus. Grangiam de Alnofontaine cum terris, decimis, primitiis, pascuis, pratis aquæductibus, silvis, nemoribus, usuariis et omnibus tenimentis suis. Grangiam de Liboveler cum terris, decimis, pascuis, aquæductibus, pratis, silvis, nemoribus, usuariis et omnibus appendiciis suis. Grangiam de Courtmatrut, cum terris, decimis, pascuis, aquæductibus, pratis, silvis, nemoribus, usuariis et omnibus tenimentis suis. Grangiam de Chesas cum terris, decimis, primitiis, pascuis, aquæductibus, pratis, silvis, nemoribus, usuariis et omnibus appendiciis suis. Grangiam de Plaigne, cum terris, decimis, primitiis, pascuis, aquæductibus, pratis, silvis, nemoribus, usuariis et omnibus tenimentis suis. Grangiam de Wenckes cum terris, decimis, primitiis, pascuis, aquæductibus, pratis, silvis, nemoribus, usuariis et omnibus appendiciis suis. Grangiam de Mosa cum terris, decimis, primitiis, pascuis, aquæductibus, pratis, silvis, nemoribus, usuariis, et omnibus tenimentis suis. Grangiam de Annevirre cum terris, decimis, primitiis, pascuis, aquæductibus, pratis, silvis, nemoribus, usuariis, et omnibus appendiciis suis. Grangiam de Herbeim cum terris, decimis, primitiis, pascuis, aquæductibus, pratis, silvis, nemoribus, usuariis et omnibus tenimentis suis. Grangiam de Wigehim cum

A terris, decimis, primitiis, pascuis, aquæductibus, pratis, silvis, nemoribus, usuariis, et omnibus appendiciis suis. Cellarium de Steinbach cum terris, vineis, decimis, pascuis, aquæductibus, pratis, nemoribus, usuariis et omnibus appendiciis suis. Cellarium de Hastath cum terris, vineis, decimis, pascuis, aquæductibus, pratis, nemoribus, usuariis et omnibus appendiciis suis. Grangiam de Hircwelde cum terris, decimis, primitiis, pascuis, aquæductibus, pratis, silvis, nemoribus, usuariis et omnibus appendiciis suis. Grangiam de Mutrisseim cum terris, decimis, primitiis, pascuis, aquæductibus, pratis, silvis, nemoribus, usuariis et omnibus appendiciis suis: Grangiam de Hadmanswiler cum terris, decimis, primitiis, pascuis, aquæductibus, pratis, silvis, nemoribus, usuariis et omnibus appendiciis suis. Grangiam de Bures cum terris, decimis, pascuis, nemoribus, usuariis, et omnibus appendiciis suis. Ecclesiam de Wincheles cum appendiciis suis; ecclesiam de Hadmanswiler cum appendiciis suis.

Sane laborum vestrorum quos propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus a vobis decimas extorquere præsumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper ne ulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem fas sit sine abbatis sui licentia de ipso discedere; discedentem vero absque communi litterarum cautione, nullus audeat retinere. Quod si quisquam eos forte retinere præsumpserit, liceat vobis in ipsos monachos vel conversos vestros sententiam regularem ex nostra auctoritate proferre.

Inhibemus etiam ne terras sen quolibet beneficium ecclesiæ vestræ collatum liceat alicui personaliter dari, sive aliquo modo alienari, absque assensu totius capituli, aut majoris et sanioris partis. Si quæ vero donationes vel alienationes aliter quam dictum est factæ fuerint, eas irritas esse censemus. Ad hæc insuper prohibemus ne aliquis monachus vel conversus, sub professione domus vestræ adstrictus, sine consensu et licentia abbatis et majoris partis capituli vestri pro aliquo fide jubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuo accipiat, ultra pretium capituli vestri providentia constitutum, nisi propter manifestam domus vestræ utilitatem. Quod si facere quisquam præsumpserit, non teneatur conventus pro his aliquatenus respondere. Licetum præterea vobis sit in causis propriis, sive civilem, sive criminalem contineant quæstionem, fratres vestros idoneos ad testificandum adducere, atque ipsorum testimonio, sicut justum fuerit, et propulsare violentiam et justitiam vindicare.

Insuper etiam auctoritate apostolica sancimus, quemadmodum a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus vestro ordini est indultum, ut nullus episcopus, aut alia quælibet persona ad sy-

nodos vel conventus forenses vos ire, vel iudicio sæculari de propria substantia vel possessionibus subiacere compellat; illud adjicientes, ut nullus regularem electionem abbatis vestri impediatur, vel de instituendo, seu deponendo vel removendo eo, qui pro tempore fuerit, contra statuta Cisterciensis ordinis et auctoritatem privilegiorum vestrorum, se ullatenus intromittat. Quod si episcopus, in cujus parochia domus vestra fundata est, tertio cum humilitate et devotione qua convenit requisitus, substitutum abbatem benedicere forte renuerit, licitum sit eidem abbati, si tamen sacerdos fuerit, proprios novitios benedicere, et alia quæ ad officium suum pertinent, exercere, donec idem episcopus duritiam suam recogitet, et abbatem sine pravitate aliqua benedicat. Cumque benedicendus abbas vester ad episcopum venerit, ea professione contentus sit episcopus, quæ in ordine vestro solet impendi, nec aliam de novo requirat. Sane si episcopus aliquid a vobis vel monasterio vestro præter obedientiam debitam; vel principes terræ contra libertatem ordinis a prædecessoribus nostris, et a nobis indultam expetierint, liberum sit vobis auctoritate apostolica denegare quod petitur, ne occasione ista prædictus ordo, qui hactenus liber existit, humanæ servitutis laqueo vincatur. Quod si episcopi aliquam propter hoc in personas vel ecclesiam vestram sententiam promulgaverint, eandem sententiam, tanquam contra apostolicæ sedis indulta prolatam, statuimus irritandam. Paci quoque et tranquillitati vestræ paterna in posterum sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ne quis intra clausuras domorum seu grangiarum vestrarum furtum, rapinamve committere, ignem opponere, hominem capere vel interficere, seu aliquam violentiam temere audeat exercere.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularive persona, etc.

Ego Gregorius, catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Henricus, Albanensis episcopus.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus.

Ego Theobaldus, Ostiensis et Velletrensis episcopus.

Ego Petrus de Bono, titulo Sanctæ Susannæ presbyter cardinalis.

Ego Laborans, presbyter card. S. Mariæ trans Tiberim tit. Calixti.

Ego Melior, presb. card. SS. Joannis et Pauli tit. Pamachii.

Ego Adelardus, tit. S. Marcelli presb. card.

Ego Hyacinthus, S. Mariæ diac. card.

Ego Gratianus SS. Cosmæ et Damiani diac. card.

A Ego Octavianus, SS. Sergii et Baschi diac. card.

Ego Petrus, S. Nicolai in Carcere Tulliano diac. card.

Ego Radulphus, S. Georgii ad Velum Aureum diac. card.

Datum Ferrariæ, per manum Moysis Lateranensis canonici, vicem agentis cancellarii, 11 Kal. Novembris, indictione vi, Incarnationis Dominicæ anno 1187, pontificatus vero domini Gregorii papæ VIII anno primo.

VI.

Privilegium pro monasterio de Caritate Fuliensi.

(Ferrariæ, Oct. 31.)

[*Gall. Christ. nov.*, XIII, Instrum., 158.]

B Gazconius episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis abbati monasterii de Caritate Fuliensi, ejusdemque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis.

C Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit! sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus elementer annuimus, et præfatum monasterium de Caritate Fuliensi in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus, et præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo monasticus qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam et institutiones Cisterciensium fratrum ibidem noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, adipisci poterit, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In primis hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

D Locum ipsum in quo præfata abbatia sita est, ex dono Bernardi comitis Convenarum, assensu filii sui Bernardi, et omnium hæredum suorum quidquid ibidem habetis cum decimis, primitiis, usurariis et pascuis, et omnibus tenementis loci ipsius, grangiam de Lenerents cum omnibus appendiciis suis, grangiam de Montursis cum omnibus appendiciis suis, territorium de Aiguas, territorium sancti Lupi, territorium quod vulgo vocatur Ad quatuor fratres, et terram de Fita Hieronymi cum omnibus appendiciis suis, decimis et primitiis, usurariis, pascuis, aquis, silvis et omnibus tenementis suis, sicut in chartis ipsius ecclesiæ continetur; molendinum de Tog, ex dono Fortinerii et omnium hæredum suorum, et molendinum de Loge in territorio de Ravidan situm cum omnibus aquis suis et

viis ad præfata molendina tendentibus, ex dono Ramundi comitis S. Ægydii pedagium per totam terram suam; domos apud Tolosam. Sane laborum vestrorum quos propriis manibus vel sumptibus colitis sive de nutrimentis vestrorum animalium nullus a vobis decimas vel primitias extorquere præsumat, liceat quoque vobis clericos et laicos e sæculo fugientes liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere.

Prohibemus insuper ne ulli fratrum vestrorum, post factam in monasterio vestro professionem, fas sit absque abbatis sui licentia de ipso discedere, discedentem vero sine conventus litterarum cautione nullus audeat retinere. Paci quoque et tranquillitati vestræ paterna in posterum sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ne quis infra ambitum domorum vestrarum vel grangiarum furtum rapinamve committere, ignem apponere, hominem capere aut interficere, seu aliquam violentiam temere audeat exercere. Inhibemus etiam ne terras seu quodlibet beneficium ecclesiæ vestræ collatum liceat aliquid personaliter dari sive aliquo modo alienari, absque assensu totius capituli aut majoris aut sanioris partis ejusdem. Si quæ vero donationes vel alienationes aliter quam dictum est factæ fuerint, irritas esse censemus.

Licetum præterea vobis sit in causis propriis, sive civili, sive criminalem continentes questionem, fratres vestros idoneos ad testificandum adducere, atque ipsorum testimonio, sicut justum fuerit, et propulsare violentiam et justitiam vindicare. Insuper etiam apostolica auctoritate sanximus, quemadmodum a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus vestro ordini est indultum, ut nullus episcopus neque alia quælibet persona ad synodos vel ad conventus forenses vos ipse vel iudicio sæculari de propria substantia vel possessionibus subiacere compellant, illud adicientes ut nullus regularem electionem abbatis vestri impediat, aut de instituendo vel deponendo, seu removendo eo, qui pro tempore fuerit, contra statutam Cisterciensis ordinis auctoritatem, privilegiorum vestrorum se nullatenus intromittat; quod si episcopus in cujus parochia domus vestra fundata est, tertio cum humilitate ac devotione qua convenit requisitus, substitutum abbatem benedicere forte renuerit, licitum sit eidem abbati, si tamen sacerdos fuerit, proprios novitios benedicere, et alia quæ ad officium suum pertinent exercere, donec idem episcopus duritiam suam recogitet et abbatem sine pravitate aliqua benedicat; cuique benedicendus abbas vester ad episcopum venerit, ea professione sit contentus episcopus quæ in ordine vestro solet impendi nec aliam de novo requirat; sane si episcopi aliquid a vobis vel monasterio vestro præter obedientiam debitam, vel principes terræ contra libertatem ordinis a prædecessoribus nostris et a nobis indultam, expe-

tierint, liberum sit vobis auctoritate apostolica denegare quod petitur, ne occasione ista prædictus ordo qui hactenus liber exstitit, humanæ servitutis laqueo vinciat. Quod si episcopi ipsi aliquam propter hoc in personas vel ecclesias vestras sententiam promulgaverint, eandem sententiam, tanquam contra apostolicæ sedis indulta prolatam, statim irritandam.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

DIRIGE ME, DOMINE, IN VERITATE TUA,
SANCTUS PETRUS, SANCTUS PAULUS. GREGORIUS PAPA
OCTAVUS.

Ego Gregorius, catholicæ Ecclesiæ episcopus.

Ego Henricus, Albanensis episcopus.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus.

Ego Theobaldus, Ostiensis et Velletrensis episcopus.

Ego Petrus de Bono, presbyter cardinalis tituli Sanctæ Susannæ.

Ego Laborans, presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ Trans-Tiberinæ tituli Cablon.

Ego Mellior presbyter cardinalis Sanctorum Joannis et Pauli tituli Pammachii.

Ego Adelardus, tituli S. Marcelli presbyter cardinalis.

Ego Jacobus, diaconus cardinalis S. Mariæ in Cosfond. [Cosmed.]

Ego Gratianus, cardinalis diaconus Sanctorum Cosmæ et Damiani.

Ego Octavianus, Sanctorum Sergi et Bacchi diaconus cardinalis.

Ego Petrus, S. Nicolai in Car. Juliani diaconus cardinalis.

Ego Radulphus, Sancti Georgii ad Velum Aureum diaconus cardinalis.

Datum Ferrariæ, per manum Moysis Lateranensis canonici, vicem agentis cancellarii, 11 Kal. Novembria, indictione sexta, Incarnationis Dominicæ anno millesimo centesimo octogesimo septimo, pontificatus vero domini Gregorii papæ octavi anno primo.

VII.

Ordinem Calatravæ ejusque possessiones confirmat.

(Ferrariæ, Nov. 4.)

[*Calatravæ Diffinit.*, an. 1652, p. 39, teste SAMPER, *Montesa illustrada*, Valencia 1669, fol. 1, 151.]

VIII.

Monasteriorum Savigniensium jura vetera, et obtenta

monachorum Cisterciensium qui ibi sunt instituti, s A
vetat imminui.

(Ferrariæ, Nov. 5.)

[*Neustria pia*, 685.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis et episcopis in quorum parochiis Savigniacensia monasteria vel ecclesiæ habentur, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum Monasterium Savigniacense ab antiquo alterius ordinis fuerit, notum ipsum suo jure, quod in monasteriis vel in ecclesiis habet, obtentu monachorum Cistercii ordinis, qui ibi sunt instituti, fraudari; sed eidem monasterio, eorum intuitu, volumus, sicut debemus in suis justitiis, specialiter et diligenter adesse, etc.

Datum Ferrariæ, Nonis Decemb., [leg. Nov.] indictione vi, ann. 1187.

IX.

Canonicis ecclesiarum S. Vincentii et S. Alexandri Bergomatum primam proximæ (Quadragesimæ diem Dominicam (6 Martii 1188) constituit, qua eorum controversia sese dirimatur.

(Ferrariæ, Nov. 10.)

[Lupi Cod. dipl. Bergom. II, 1381.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Sancti Vincentii et Sancti Alexandri Bergomensis canonicis et P. presbytero Sanctæ Agathæ, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum causa quæ inter vos supra diversis quæstionibus noscitur agitari in auditorio prædecessoris nostri diutius ventilata non potuerit sine debito terminari, et nos ad præsens definitioni ipsius intendere non possumus, vobis a prima Dominica instantis Quadragesimæ terminum duximus statuendum. Ideoque per apostolica scripta mandamus quatenus tunc nostro vos sine occasione conspectui præsentetis, vel sufficientes responsales mittatis. Scituri quod si aliqua partium absens fuerit, nos nihilominus, auctore Domino, quantum de jure poterimus in negotio procedemus.

Datum Ferrariæ, iv Idus Novembris, indictione sexta.

X.

Clero, potestati et populo Bergomati. — Lanfrancum electum episcopum commendat. D

(Ferrariæ, Nov. 10.)

[*Ibid.*, 1383.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis clero, potestati et populo Pergamensi, salutem et apostolicam benedictionem.

Licet super vestra devotione dubitatio nullatenus videatur habenda, non tamen superfluum duximus dilectum filium nostrum Lanfrancum electum Ecclesiæ vestræ vobis litteris apostolicis commendare, quas profuturas credimus ad devotionis augmentum. Monemus igitur universitatem vestram attentius et rogamus per apostolica nihilominus scripta, mandantes quatenus ipsum devotione quæ convenit ad-

mittatis, et ei reverentiam et obedientiam humiliter impendatis. Sane quod exortam inter dilectos filios nostros Sancti Vincentii et Sancti Alexandri super electione ac jure cathedralis quæstionem, multis occupati negotiis diebus istis, non potuimus commode definire, nullus vestrum moleste sustineat, quam etsi rem ad tempus differimus, non est nostri propositi ut justitiam suam alterutri partium denegemus. Quia tamen ecclesia Sancti Vincentii sine dubitatione cathedralis habetur, ipsam et illius canonicos matricis ecclesiæ volumus prærogativa gaudere, ita tamen ut nullum ex hoc causæ præjudicium generetur, quominus clerici Sancti Alexandri de jure suo, cum opportunum fuerit, valeant experiri et quod justum fuerit obtinere. Cæterum si qui tumultuose interim agendum duxerint nos eidem electo coercendi eos per excommunicationis sententiam, appellatione remota, dedimus facultatem.

Datum Ferrariæ, iv Idus Novembris indictione sexta.

XI.

Ad canonicos ecclesiæ S. Vincentii Bergomatis.

(Ferrariæ, Nov. 11.)

[*Ibid.*, 1385.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis canonicis S. Vincentii Pergami, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum discussioni negotii quod inter vos et dilectos filios nostros canonicos Sancti Alexandri vertitur nobis, sicut nosti, commoda vacatio non occurrerit his diebus, id ad tempus duximus differendum. Quia vero tantum laborem vestrum nolumus infructuosum existere, vos quæ ad servitium electi pertinent et cætera, quæ cathedralium ecclesiarum canonicis de jure debentur, volumus in totum ministrare. Sane si vestræ civitatis laici per seditionem quod litteris istis disponimus voluerint perturbare aut in electi vel ecclesiæ vestræ injuriam aliquid tumultuose moliri, coercendi eos per excommunicationis sententiam appellatione, postposita, nos eidem electo dedisse noveritis facultatem.

Datum Ferrariæ, iii Idus Novembris, indictione sexta.

XII.

Duobus canonicis Brixiansibus mandat ut alteruter electum episcopum Lanfrancum ad sedem suam comitetur.

(Ferrariæ, Nov. 11.)

[*Ibid.*, 1385.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis J. vice domino Brixiansi, et Al. de Palatio, subdiaconis nostris, salutem et apostolicam benedictionem.

Licet opera data fuerit tempore domni Urbani papæ prædecessoris nostri ut causa quæ inter dilectos filios nostros Sancti Vincentii et S. Alexandri Pergamensis ecclesiæ canonicos vertitur per com-

positionem amicabilem sopiretur, ad effectum optato rei non potuit perveniri. Nos quoque inter nostræ promotionis initia circa discussionem hujus litigii, multis impediti negotiis, insistere non valentes, commode illud ad tempus duximus differendum. Cum autem non sit conveniens nec securum ut pro prædictorum dissensionibus clericorum ecclesiæ illius et episcopatus Pergamensis utilitas periculis exponatur, dilectum filium nostrum L. electum civitatis illius ad locum cathedræ suæ scilicet ecclesiæ Sancti Vincentii volumus remeare. Cæterum nolentes aliquid donec idem negotium finiatur in partis alterutrius præjudicium immutari, providentes etiam ne dum memoratus electus ad ecclesiam suam accedet, aliqua possit suboriri seditio, per apostolica vobis scripta mandamus quatenus alter vestrum quem electus duxerit requirendum ei dum ad ecclesiam ingrediatur assistat ipsum a latere sinistro deportans. Cum autem supra litigium moveatur quod clerici Sancti Alexandri dicunt se sinistram ipsius obtinere debere, alii quique proponant contrarium, sic rem providimus moderandam ut per aliquem nomine nostro locum de quo contenditur, teneat, et ita utrique partium indignandi malitia subtrahatur. De loco autem clericorum Sancti Vincentii nulla dubitatio vertitur quia dextram debent sine contradictione qualibet obtinere.

Datum Ferrariæ, III Idus Novembris, indictione sexta.

XIII.

Episcopum castellanum (Venetum) hortatur ut canonicis S. Salvatoris ecclesiam S. Bartholomæi concedat.

(Ferrariæ, Nov. 11 (2).

[CORNELIUS, *Ecclesiæ Venetæ*, XIV, 114.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo castellano (3), salutem et apostolicam benedictionem.

Religiosis locis pacem et tranquillitatem prospicere, et jura sua integra conservare cura suscepti regiminis suggerit, et debitum postulatum charitatis. Cum igitur inter dilectos filios..... priorem et canonicos S. Salvatoris de Rivoalto, et plebanum S. Bartholomæi nonnunquam scandalum sit exortum, pro eo videlicet quod vicini præfate ecclesiæ S. Bartholomæi parochialia jura persolvunt, prædicti canonici jam pridem, ad te vel prædecessorem tuum litteras impetrarunt, ut ecclesiam ipsam salvis omnibus justitiis castellanæ ecclesiæ de episcopali munificentia obtinerent. Quod quia impletum usque modo non existat, nosque de tua devotione spem gerimus quod commodum ipsorum fratrum liberent, nobis etiam tacentibus, exsequeris, fraternitatem tuam hortamur in Domino, et manda-

(2) Licet in apographo documento nulla legatur chronica anni nota, attamen certum est datum fuisse anno 1187; siquidem Gregorius VIII electus die 21 Octobris ejusdem anni expletis nondum

mus quatenus præfata ecclesiam S. Bartholomæi divino intuitu et pro reverentia beati Petri et nostra, præfatis canonicis pia liberalitate concedas post mortem plebani ejusdem ecclesiæ pacifice possidendam salvis tibi et successoribus tuis jure pontificali, et aliis justitiis, quas inde consuevisis habere, ita quod idem canonici propter hæc tibi possint devotiores existere, et pro te apud Dominum assiduis orationibus intercedant, et nos de divinis operibus teneamur gratias promereri.

Datum Ferrariæ, III Idus Novembris, indictione VI.

XIV

Canonicos ecclesiæ S. Salvatoris Venetæ solvendis decimis liberat.

(Ferrariæ, Nov. 16.)

[*Ibid.*]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis.... priori et canonicis S. Salvatoris de Venetia, salutem et apostolicam benedictionem.

Cum sitis regularem ordinem, Domino inspirante, professi, communi et speciali debito vobis volumus, sicut debemus, adesse, et in his quæ juste requiritis favorem apostolicum efficaciter indulgere. Eapropter, dilecti in Domino filii, præsentibus vobis litteris indulgemus, ut de laboribus vestris nullus laicus a vobis exigendi, vel extorquendi decimas habeat facultatem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Ferrariæ, XVI Kal. Decembris, indictione VI.

XV.

Ad universos episcopos etc. archidiaconos.
(Bononiæ, Nov.)

[MANSI, *Concil.*, XXIII, 418.]

GREGORIUS octavus, universis fratribus episcopis, et archidiaconis ad quos litteræ istæ pervenerint.

Vel ex dolo, vel ex malitia litigantium, vel ex defectu nostro credimus provenire, quod tanta negotiorum frequentia diebus singulis perurgemur, ut imbecillitate proprii corporis laborantes, minori etiam diligentia impediti, omnibus non possimus commode superesse, aut undique contradicentium clamores aut murmura sustinere. Hinc etiam evenit quod, negotiis minoribus occupati, majoribus intendere non valemus, prout necessitas ecclesiastica postularet, et quæ diffiniri vel disponi per nos brevi tempore potuissent, expectatione diutina plusquam oportet, multis pariter irruentibus producuntur. Quocirca per generalem epistolam

in pontificatu duobus mensibus, obiit die XVI Decembris.

(3) Marcus Nicola.

remedium huic rei duximus providendum, ne A multimodo impediatur incursu, vel sua injuriam patientibus possit justitia deperire. Eapropter universitati vestræ per apostolicam sanctionem præsentibus mandamus quatenus, si forte de modicis rebus, quæ infra summam viginti marcærum subsistunt, in auditoriis vestris causa ventiletur, et alteruter litigantium delusorie putaverit appellandum, ejus appellatione contempta, infra fines vestrorum episcopatum eos eligere judices, qui suspicione careant, compellatis: si tamen idonei ibi fuerint inventi, in quorum præsentia jurgium sopiatur: a quibus si qua partium crediderit appellandum, ad archiepiscopum sive primatem vocem appellationis emittat. Si vero tale negotium sit, quod summam contineat aliquatenus amplio- B rem infra fines vestrarum dioceseon, si sponte noluerint, inviti non cogantur; cognitores tamen de vicinis episcopatibus aliquos eligere compellantur, juxta formam quam præmisimus, negotium tractaturos, in majoribus causis et obscurioribus articulis appellandi ad sedem apostolicam copia servata. Non enim videtur malitiæ suspicione carere, quod plerique suos adversarios ad præsentiam nostram laborare compellunt. Cæterum, si qui litigantium a proximo festo Purificationis super causis, de quibus episcopus cujus jurisdictioni saltem is qui convenitur, non subjacet, non fuerit requisitus, vel judices clerici supradicto modo non fuerint electi, et litteras a nobis duxerint impetrandas, per quas examinatio jurgiorum vel diffinitio C iudicibus non ordinariis committatur, careant impetratis, et ad suorum audientiam iudicium ordine debito negotia revertantur. Sic enim subterfugiis occurrere disceptationum volumus, ut dum eorum calliditatibus obviamus, eis alium ad justitiam aditum reseremus. Cum vero aliqui justam causam habuerint nostram præsentiam ad eundi, litteras eis dimissorias non negetis, seriem negotii continentes. Hoc autem de factis ad nos appellationibus disponentes, super illis quæ ad archiepiscopos vel primates fieri contigerit, antiquorum ordinem canonum non mutamus.

XVI.

Ecclesiam S. Salvatoris Venetam tuendam suscipit, ejusque privilegia confirmat.

(Mutinæ, Nov. 22.)

[CORNELII, *Ecclesiæ Venetæ*, XIV, 115.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis GREGORIO priori ecclesiæ S. Salvatoris de Rivoalto, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, canonicam vitam professis, in perpetuum.

Religiosam vitam eligentibus apostolicum convenit adesse præsidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus, aut eos a proposito revocet, aut robur (quod absit!) sacræ religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, et præfatam

ecclesiam S. Salvatoris in qua divino estis mancipati obsequio, ad exemplar prædecessorum nostrorum felicitatis memoriæ Innocentii, Eugenii, Anastasii, Alexandri, Lucii et Urbani, Romanorum pontificum, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus, in primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum beati Augustini Regulam in eadem ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia in præsentiarum juste et canonicè possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante Domino, poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo præfata ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis suis, domos quoque, terras, vineas, salinas, et quidquid juris habetis in Clugia, molendinum et terras quas habetis in Barleana in territorio Dese; molendinum, mansum cum vineis, silvis, et aliis suis pertinentiis, sicut nobiles viri Leonardus Philippus, et Rigetus filii q. Girardi de Inginulfo ecclesiæ vestræ donavit; terras de Liguentia, terras de Flumizello, terras de Marsiliaco, et terras de Sacco. Medietatem quoque decimarum quas parochiani ecclesiæ vestræ persolvunt, sicut beatæ memoriæ prædecessor noster Eugenius papa mandavit, et beatæ recordationis JORNIUS Polanus, quondam diocesanus episcopus, privilegio suo vobis indulsit, tam pro clericis, quam pro sartatectis reficiendis, auctoritate vobis apostolica confirmamus. Et ut in parochianos vestros, qui vos de medietate ipsarum decimarum defraudare præsumperint, per priorem ecclesiæ vestræ excommunicationis sententia promulgetur, ei plenam concedimus potestatem, quemadmodum felicitatis recordationis prædecessores nostri Adrianus, Alexander, Lucius et Urbanus Romani pontifices scriptis suis indulsisse noscuntur. Indulgemus etiam nobis, sicut a prædictis antecessoribus nostris indultum esse dignoscitur, ut prior loci vestri qui pro tempore fuerit, pro ipsis decimis libere possit securitatem juxta morem terræ præstare. Liceat quoque vobis clericos et laicos, liberos et absolutos e sæculo fugientes, ad conversionem recipere, et eos absque alicujus contradictione in vestra Ecclesia retinere.

Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum, post factam professionem, sine prioris sui licentia fas sit de claustris discedere; discedentem vero, sine litterarum communium cautione, nullus audeat retinere. Præterea sententiam, quam venerabilis frater Henricus Gradensis patriarcha, et bonæ memoriæ Ildebrandus, basilicæ Duodecim Apostolorum presbyter cardinalis, tunc apostolicæ sedis legatus, super controversia inter vos et Dominicum plebanum

S. Bartholomæi, de quibus parochialibus domibus, acilicet super domibus Justorum, Maurocenorum, Gradonicorum, Græcorum, Leonardi fradelli, et Dominici Aurei, quas quisque sui juris esse dicebat, quondam diutius agitata, rationabiliter protulerunt, sicut in authentico scripto illorum exinde facto noscitur contineri, auctoritate apostolica confirmamus. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni et extremæ voluntati qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, nullus obstat: salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur: statuentes ergo ut nullus sine vestro consensu parochianis vestris in infirmitate positus pœnitentiam dare, aut eos inungere, vel ad sepulturam accipere audeat, nisi salva justitia ecclesiæ vestræ, sacris canonibus institutæ. Obeunte vero te, nuncejusdem loci priore, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris secundum Deum et beati Augustini Regulam canonicè providerint eligendum. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat Ecclesiam vestram temerè perturbare, ut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia intégra conserventur, eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate et diæcesani episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

Ego Gregorius, catholicæ Ecclesiæ episcopus ss.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus ss.

Ego Theobaldus, Ostiensis et Velletrensis episcopus ss.

Ego Laborans, presb. card. S. Mariæ trans Tiberim tit. Calisti ss.

Ego Gratianus, SS. Cosmæ et Damiani diac. card. ss.

Ego Radulfus, S. Georgii ad Velum Aureum diac. card. ss.

Datum Mutinæ, per manum Moysis Lateranensis canonici, vice agentis cancellarii, x Kal. Decembris, indictione vi, Incarnationis Dominicæ anno 1186, pontificatus vero domini Gregorii papæ VIII anno primo.

XVII.

Privilegium pro ecclesia S. Apollinaris.

(Parmæ, Nov. 28.)

[TIRABOSCHI, *Memoria Moden.*, III, 104.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis JERONIMO, priori Sancti Apollinaris, ejusque fratribus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Quoties a nobis petitur quod religioni et honestati convenire videtur, animo nos decet libenti concedere, et petentium desideriis apostolicum suffragium impertiri. Eapropter, dilecti in Domino

fili, vestris justis postulationibus clementer annuimus et ecclesiam Sancti Apollinaris in qua divino estis obsequio mancipati, prædecessorum nostrorum felicis recordationis Alexandri, Lucii et Urbani Romanorum pontificum vestigiis inherentes, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. Imprimis siquidem statuentes ut ordo canonicus qui secundum Deum et beati Augustini Regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem ecclesia impræsentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum, concessione pontificum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, præstante [deest Domino] poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus et illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo ecclesia memorata sita est cum parochianis et possessionibus universis ad eandem ecclesiam pertinentibus quas habetis in curte Stagnani, Ciliani, quæcunque habetis in Gauzano et in curte Montisolongii, in Marano, in Parviliano, Badiano, Sancto Marco, Crispiliano, Pragatuto cum omnibus adjacentiis et pertinentiis eorum quæ de jure ad vos spectant; ecclesiam Sancti Michaelis de Sclavo cum omnibus ad eandem ecclesiam pertinentibus; ecclesiam Sancti Jacobi de Regio cum universa parochia sua et terra de Gaio et decimam quam dedit eidem ecclesiæ Reginus archidiaconus in eodem Gaio; terram quam habet de Gavascio, terram quam habet in prato de Fontana, in circuitu civitatis Reginæ et aliis omnibus quæ ad eandem ecclesiam pertinent; ecclesiam Sancti Joannis Baptistæ de Burano in Ferrariensi parochia sitam cum omnibus adjacentiis suis et pertinentiis; possessiones præterea a bonæ recordationis Ildebrando diacono cardinali Sancti Eustachii ecclesiæ vestræ legitime restitutas, sicut in ejus authentico continentur, ut eas rationabiliter possideatis, auctoritate vobis apostolica confirmamus. Sane novalium vestrorum quæ propriis manibus aut sumptibus colitis seu de nutrimentis vestrorum animalium nullus a vobis decimas audeat extorquere. Prohibemus quoque ne ulli fratrum vestrorum post factam in eodem loco professionem sine prioris sui licentia de clastro vestro discedere; discedentem vero, absque communium litterarum cautione, nullus audeat retinere. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis januis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce divina officia celebrare. Liceat vobis clericos et laicos liberos et absolutos e sæculo fugientes ad conversionem recipere et eos sine contradictione qualibet retinere.

Ad hæc auctoritate apostolica constituimus ut nemini liceat novas vel indebitas exactiones vobis vel ecclesiis vestris imponere, aut in vos vel eccle-

slas vestras excommunicationis, suspensionis vel A. interdicti sententiam, absque manifesta et rationabili causa, proferre. Chrisma quoque, oleum sanctum, dedicationes basilicarum, ordinationes clericorum diocesano quidem episcopo, si tamen catholicus fuerit et gratiam atque communionem sedis apostolicæ habuerit, atque gratis et absque ulla pravitate vobis vestrisque successoribus præcipimus exhibere. Libertates et immunitates, antiquas et rationabiles consuetudines ecclesiæ vestræ a quadraginta annis usque ad hæc tempora pacifice conservatas auctoritate apostolica confirmamus. Porro sepulturam ipsius loci liberam esse decernimus ut eorum, qui se illic sepeliri deliberaverint, devotioni et extremæ voluntati, nisi forte excommunicati sint vel interdicti, nullus obsistat, salva tamen justitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbate vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars consilii sanioris secundum Deum et beati Augustini providerint eligendum.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatam ecclesiam temere perturbare aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva sedis apostolicæ auctoritate C et diocesani episcopi canonica justitia. Ad indicium autem hujus a sede apostolica perceptæ protectionis pro ecclesia vestra et obedientia Sancti Jacobi, duos solidos imperialium singulis annis, nobis nostrisque successoribus persolvetis. Si qua igitur in futuram ecclesiastica, sæcularisve persona, etc.

Bene valete.

Ego Gregorius, catholicæ Ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Ego Paulus, Prænestinus episcopus, subscripsi.

Ego Theobaldus, Ostiensis et Velletrensis episcopus, subscripsi.

Ego Laborans, presbyter cardinalis Sanctæ Mariæ D Trans Tiberim tit. Calixti, subscripsi.

Ego Melior, presbyter cardinalis Sanctorum Joannis et Pauli tituli Pamachii, subscripsi.

Ego Jac. diaconus cardinalis Sanctæ Mariæ in Cosmedin, subscripsi.

Ego Gratianus, Sanctorum Cosmæ et Damiani diaconus cardinalis, subscripsi.

Ego Rad. Sancti Georgii ad Velum Aureum diacon. cardinalis, subscripsi.

Datum Parmæ, per manum Moysis Lateranensis canonici, vicem agentis cancellarii, iv Kalendas Decembris, indictione vi, Incarnationis Dominicæ anno 1187, pontificatus vero domni Gregorii papæ VIII anno primo.

[XVIII.]

Ad Fridericum imperatorem. — Pacis consilia, et se in illum fovere, et probare quod eadem ipse nutriat, significat.

(Parmæ, Nov. 29.)

[MANSI Concil., XXII, 533.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio FRIDERICO illustri regi Romanorum imperatori, semper Augusto, salutem et apostolicam benedictionem.

Venientes ad nos imperialis magnificentiæ nuntii, venerabilis frater noster O. Brandenburgensis episcopus et S. abbas Hersueldensis, qui ad antecessorem nostrum Urbanum fuerant destinati, honoraverunt nos præsentia corporali et decenti reverentia curaverunt et proposuerunt ea quæ ad prædictum antecessorem nostrum ab imperiali excellentia receperat in mandatis. Et quidem nos valde gratum habuimus, quod sententiam illam imperiali animo fixam cognovimus esse qua dicitur: *Persequimini pacem, et comprehendite eam.* Arbitramur autem quod de hac re non sit apud nos multa opus instantia, cum hujus rei bonum semper habuimus desiderium, et nunc tanto amplius habemus, quanto magis hujus et loci necessitas, quem tenemus, et communis utilitas Christiana deposcit. Cæterum non est nobis visum idoneum, ut, antequam ad Ecclesiam de vocatione nostra imperiales apices pervenirent, aliquem deberemus habere tractatum, per quem indecenter et contra honestatem sacerdotalis officii, favorem imperialem appetere videamur. Speramus enim secundum animum quem jam tribuit nobis Dominus, quod taliter in veritate sua nos diriget, et, quæ ad pacem sunt, faciet semper inquirere; ut nec magnitudo imperii, neque alii quoque reges ac principes Christiani occasionem justam ex nobis inveniant, quo minus devoti Deo minusque reverentes debeant Ecclesiæ apparere. Cognoscimus siquidem insufficientiam nostram, et scimus non nisi per magnorum auxilium impositum onus utiliter portare, ac malis illis occurrere, quæ hoc tempore in populo Christiano acciderunt. Imperiali ergo celsitudini Deus inspiravit, ut id, quod nuntiis ostendit et litteris, etiam per opera exsequatur, nec tam ex opinione colligat, quam ex opere, quod de nostra debeat excommunicatione sentire, quia Deo auctore taliter nos disposuimus habere, quod ex nostra culpa non debeat Ecclesia Dei in scandalo remanere.

Datum Parmæ, iii Kal. Decembris, indictione vi.

[XIX.]

Ad Henricum imperatorem Romanorum electum. — Similis argumenti.

(Parmæ, Nov. 29.)

[Ibid.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio HENRICO, illustri regi, electo Romanorum imperatori, salutem et apostolicam benedictionem.

Labourantibus nobis in hoc mari magno et spatio, et diversis cogitationum fluctibus agitata, consolatio ex litteris regis nobis accessit, dum ita regium animum ad Ecclesiæ reverentiam didicimus inclinatum, ut non sine fructu laboraturos nos cum adiutorio Dei ad salutem populi Christiani æstimemus, si magnitudinis tuæ favorem, sicut pro certo speramus, contigerit nos habere. Monemus igitur et exhortamur in Domino, quatenus erga matrem tuam Ecclesiam in bono, quo cæpisti, proposito, perseveres, et gratum te Deo et ministris ejus per verba et opera studeas exhibere. Speramus enim quod in diebus ministrationis nostræ taliter circa celsitudinem regiam Rom., præstante Domino, se gerat Ecclesia, ut regia celsitudo honorem suum sibi gaudeat conservatum, et populus Christianus per contrarias voluntates eorum, quibus principaliter commissus est gubernandus, sperata non debeat utilitate frustrari. Nos sane multa et sublimia verba non solemus habere, nec volumus, sed a domino Deo requirimus, ut in veritate nos faciat et rectitudine ambulare, nec tam verborum foliis, quam pomorum fructibus mediocritatem nostram adornet. Noverit ad hæc magnificentia regia, quod nuntii, quos misisti, taliter se gesserint, ut bene in eis magnificentia regia debeat complacere.

Datum Parm., III die Kal. Decembris, indicatione VI:

XX.

Ad F[olmarum] archiepiscopum Trevirensis. — De casu Orientalis Ecclesiæ. Spernit dura consilia et censuras adversus principes et præsules objurgatque ideo Trevirensis archiepiscopum, quod justo acrior fuerit.

(Apud Forum Novum, Nov. 30.)

[LUDWIG, *Reliquia manuscriptorum diplomatum*, t. II, p. 428.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri F. Trevirensi archiepiscopo, salutem et apostolicam benedictionem.

Propositum vincit affectus et supervenientes causæ sæpe compellunt mutare, quod firma dispositum fuerat voluntate. Nec locus ex hoc reprehensionem relinquitur, cum Salomon dicat: *Omnia tempus habent, et est tempus loquendi et tempus tacendi.* Ex hoc siquidem est quod Ecclesia Dei sua interdum variat, pro filiorum necessitate, instituta, et cohibet aut differt sæpe vindictam, quam quieto et pacato tempore statuerat exercendam, juxta hoc quod Salomon dicit: *Sapienter videns malum declinat, stultus transiit confidenter.* Hæc vero cautela, etiamsi altero tempore potuerit intermitteri, hoc vero tempore tanto circumspectius est tenenda, quanto ex casu Orientalis Ecclesiæ in majori turbatione videtur Christianus populus constitutus. Nec facile patet ex humana infirmitate successus, nisi ad hoc magnorum principum corda contigerit ex sancti Spiritus inspiratione moveri. Ex eo siquidem est,

A et ex aliis multis causis, quod nos corda sublimium principum et Ecclesiæ defensorum, imperatoris videlicet et filii ejus, ad bonum volentes per humilitatem Ecclesiæ provocare, in bona cum ipsis mansuetudine ducimus ambulandum, et non tam contra eos requirendum auxilium, quam divinum, si debitam, quod non credimus, Ecclesiæ reverentiam decreverint subtrahendam. Proinde quod tua fraternitas a domino Urbano prædecessore nostro recedens et provinciæ Trevirensis attingens durius, quam e re visum fuit, se cæpit in episcopos et personas alias exercere, et cum in scandalum multos miserit, paucos ad se provocavit in gratiam, nos ex consueto sedis apostolicæ moderamine providere volentes, ne in asperitate tua multorum a te facias animos alienos, et tandem ipsam etiam censuram ecclesiasticam, si servata non fuerit, contemptibilem reddas, litteris tibi præsentibus inhihemus ne ad excommunicationem vel depositionem personarum Trevirensis provinciæ sine conscientia et licentia nostra procedas, sed ita in omnibus modestiam teneas, ut ex animositate aliqua vel indignatione præterita Ecclesiæ causam et tuam [non] facias graviolem. Cum etenim non prorsus ignores quid nobis super negotio tuo visum fuerit a principio, bene, sicut credimus, tibi prospicias, si talem in omnibus exhibere te cures ut sinistram de te habere opiniolem minime debeamus.

Datum apud Forum Novum, II Kal. Decembr., C indicatione VI.

XXI.

Abbas Tegernseensis privilegium, ab Ottone episcopo Frisingensi constitutum, corroborat.

(Apud Fornoum, Nov. 30.)

[*Monumenta Boica*, VI, 192.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Tegrinsensi abbati, salutem et apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, privilegium, quod venerabilis frater noster Frisingensis episcopus super quodam monasterio in fundo Ecclesiæ tuæ et in sua diocesi constituto, pia consideratione inductus cœnobio tuo concessit, sicut canonice factum est et usque ad hæc tempora pacifice observatum, tibi et Ecclesiæ tuæ auctoritate apostolica confirmamus, et præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hæc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum apud Fornoum, II Kalendas Decembris, Iudictione VI.

XXII.

Universis Christi fidelibus.

(Oct.-Dec.)

[MANSI, *Concil.* XXII, 535.]

Ex administrationis etc. (Quoniam igitur creditores ad usuras sibi solvendas in manifestum periculum animarum juramento debitores adstringunt; nos eorum salutem volentes, juxta debitum officii nostri, prospicere, et nequam gravamen a debitoribus remove, et ab illis præcipue qui se, vel auxilium dederint ad succursum terræ Jerosolymorum parandum unius viri); mandamus quatenus creditores ipsos ad juramenta super usuris solvendis præstita relaxanda, sublatis contra et ap. obstaculis, districtiois ecclesiasticæ severitate cogatis.

XXIII.

Universis episcopis.

(Oct.-Dec.)

[*Ibid.*]

Statuimus ut clerici clausa deferant indumenta, cappis, sive mantellis rubeis aut viridibus non utantur, nec zendatum, vel aliud sericum pannum eis apponant, annulos non portent in manibus, nisi episcopus fuerit, qui habeat hoc ex officio. Coronam et tonsuram habeant congruentem; ludos alearum, et taxillorum prorsus, et venatoriam occupationem evitent, et se in officiis ecclesiasticis, et aliis hominis [*f. humanis*] studiis exercent competenter. Si quis autem contra hoc venire præsumperit, per episcopum suum, remoto ap. obstaculo, corrigatur; et immunitatis illius interim fiat extorris, quæ pro tutela clericorum, et coercenda violentia laicorum noseitur instituta. Viri quoque incisas vestes ab inferiori non habeant, et mulieres vestibus sumptuatis, et proprii corporis longitudinem excedentibus amodo non utantur; sed in habitu honesto et moderato incedant, qui nec lasciviam notet, nec jactantiam vanitatis ostendat. Quisquis vero vir, sive mulier talia fecerit amodo indumenta, et a communione Dominici corporis, donec se corrigat, reddatur extraneus, et ecclesiasticis non sinatur officii interesse; graviorem quoque pœnam per sacerdotis officium subiturus, si nec sic levitatem suam curaverit emendare.

XXIV.

Privilegium pro monasterio S. Pauli Parmensis.

(Oct.-Dec.)

[*Aff.*, *Storia di Parma*, II, 396.]

GREGORIUS episcopus, servus servorum Dei, dilectis in Christo filiabus ROMANÆ, abbatissæ monasterii S. Pauli Parmensis, ejusque sororibus, tam præsentibus quam futuris, regularem vitam professis, in perpetuum.

Prudentibus virginibus, quæ sub habitu religionis accensis lampadibus per opera sanctitatis jugiter se præparant ire obviam Sponso, sedes apostolica debet præsidium impertiri, ne forte cujuslibet temeritatis incursus aut eas a proposito revocet, aut robur, quod absit! sacræ religionis infringat.

A Eapropter, dilectæ in Christo filiæ, vestris justis postulacionibus clementer annuimus et præfatum monasterium S. Pauli Parmensis in quo divino estis obsequio mancipatæ, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et præsentis scripti privilegio communimus. Imprimis siquidem statuentes ut ordo monasticus, qui secundum Deum et beati Benedicti Regulam in eodem monasterio noscitur esse institutus, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona idem monasterium in præsentiarum justo et canonice possidet, aut in futurum concessione pontificum, largitione regum vel principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, Domino præstante, poterit adipisci, firma vobis et illibata permaneant; in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Locum ipsum in quo præfatum monasterium situm est, cum omnibus domibus, vineis, hortis, molendinis, aquæductibus et omnibus pertinentiis suis; quidquid habetis in civitate Parmensi et districto suo; ecclesiam Sancti Barnabæ juxta Parmam, in ripa fossæ civitatis; ecclesiam S. Nicomedis de Glarola, ecclesiam Sancti Laurentii de Verlatice; ecclesiam Sancti Pauli de Rivola, cum omnibus earum pertinentiis; ecclesiam Sancti Blasii de Turrile, ecclesiam de Sinzanese; in episcopatu Mantuano ecclesiam S. Mariæ de Bosco cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sanctæ Mariæ Castri Godi veteris, cum castro, molendinis et aquæductibus in Minzio et omnibus eorum pertinentiis; quicquid habetis in Campitello; quidquid habetis in Sabloneta; quidquid habetis in Bajolis; quidquid habetis in Sancto Nazario et in Flexo; quidquid habetis in tribus casalibus; quidquid habetis in villa Sancti Pauli de Rivola; quidquid habetis in Gainago, et in Puteolisi et eorum pertinentiis; quidquid habetis in villa Ferrara, in terris et molendinis; quidquid habetis in villa Scolæ; quidquid habetis in villa Paradigni; quidquid habetis in Monterone; quidquid habetis in Rivarolo; quidquid habetis in Vigo polo; quidquid habetis in Massera, et in Vico polo et eorum pertinentiis; quidquid habetis in Sparmatico et Minganzola, et in Meletulo et in clausuris Sancti Leonardi et in omnibus pertinentiis eorum; quidquid habetis in casale Barunculi et in castello Walteroli et in castello novo ultra Lenzam; quidquid habetis in Povillo et in Coleredo, et in Bosseto; quidquid habetis in Casadego et in Molandriano, et in Albari, et in insula rivæ Padi; quidquid habetis in Fugnano et in Runculo, et in Elli, et in Fabrore; quidquid habetis in Guandaliese, in Valeri, in Vigoferdili, et in Madrogulo, in Curia Collecti et in Tavernula; castrum Glarolæ cum omnibus terris, cultis et incultis, molendinis, aquæductibus, pratis, silvis, pascuis, planitiis, montanis, vallibus et collibus et omnibus ad castrum ipsum pertinentibus; quidquid habetis in villa Opplani et ejus pertinentiis; quidquid habetis in Fi-

sano, in Coladula, in Azano, in Gallano, et in Segalaria; quidquid habetis in Sancto Andrea, in plano Caroli, in Verozano, in Mataledo, in Laterado, in Tefaga, in Puvilano et in insula cum omnibus eorum pertinentiis. Liceat autem vobis personas liberas et absolutas a sæculo fugientes ad conversionem recipere et eas sine contradictione aliqua retinere.

Prohibemus insuper, ne ulli sororum vestrarum, post factam in eodem loco professionem, fas sit absque abbatisse suæ licentia, nisi arctioris religionis obtentu de ipso discedere; discedentem vero sine communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Ad hoc quia decimæ de institutione canonica ecclesiis sunt, et personis ecclesiasticis deputatæ, sub interminatione anathematis prohibemus ne quis laicus decimas a vobis extorquere præsumat: Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, clausis januis, exclusis excommunicatis et interdictis, suppressa voce divina officia celebrare. Auctoritate quoque apostolica interdiciamus ne quis in vos vel monasterium vestrum excommunicationis, suspensionis aut interdicti sententiam, sine manifesta et rationabili causa, promulget, vel novas vobis aut ecclesiis, sive hominibus vestris, vel indebitas exactiones imponat. Obeunte vero te nunc ejusdem loci abbatisa, vel qualibet sororum tuarum tibi ibidem succedente, nulla qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quam sorores communi consensu, vel sororum pars consilii sanioris, secundum Deum et B. Benedicti Regulam providerint eligendam. Inhibemus etiam ne aliquis infra fines parochiarum vestrarum ecclesiam vel oratorium de novo construere, sine vestro et diocesani episcopi assensu, præsumat, salvis tamen privilegiis Romanæ Ecclesiæ. Paci quoque ac tranquillitati vestræ paterna in posterum sollicitudine providere volentes, auctoritate apostolica prohibemus ne quis infra ambitum domorum vel locorum vestrorum furtum, rapinamve committat, ignem apponere, hominem capere vel interficere, seu aliquam violentiam temere audeat exercere.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire; seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, earum, pro quarum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, etc.

XXV.

Abbatî et archiepiscopo Nonantulan.

(Circa Dec.)

[MANSI, *Concil.*, XXII, 535.]

Meminimus vobis olim pro pagano clerico vestro litteris apostolicis mandavisse, ut præbendam, quam ei subtraxeratis, ex occasione matrimonii, quod cum quadam muliere contraxisset dicebatur, restituere deberetis: vos pro litteris nostris illud facere

non curastis, asserentes inde scandalum inter alios generari. Attendentes itaque ne prædictus clericus, beneficii ecclesiastici auxilio destitutus, ad turpia, et sæcularia lucra sectanda redire cogatur; cum multi concubinarij et adulteri de bonis Ecclesiæ sustententur, et in talibus sit ordinibus constitutus, in quibus legitime conjugatum a beneficio ecclesiastico sacri canones repellunt, discretionem vestram rogamus attentius, ac per apostolicam sedem mandamus quatenus ei beneficium percipiendum, unde sustentari valeat, extra fratrum consortia conferatis.

XXVI.

Canonicorum Ecclesiæ Januensis possessiones et privilegia confirmat (fragmentum.)

(Pisis, Dec. 11.)

[UGHELLI, *Italia sacra*, IV, 875.]

Datum Pisis per manum Moysis Lateranensis vicem agentis cancellarii, III Idus Decembris, ind. vi, Incarn. Dom. anno 1187, pontificatus vero D. Gregorii papæ VIII anno 1.

Ego Gregorius, catholicæ Eccles. episcopus, subsc.

Ego Paulus, Prænestinus episc. subsc.

Ego Theobaldus, Ostiensis et Velletren. episc. ss.

Ego Laborans, presb. card. S. Mariæ trans Tiberim tit. Calixti, subsc.

Ego Melior, presb. card. SS. Joannis et Pauli tit. Pamachii, subsc.

Ego Jacobus, diac. card. S. Mariæ in Cosmedin. ss.

Ego Gratianus, SS. Cosmæ et Damiani diac. card. subsc.

Ego Octavianus, SS. Sergii et Bacchi diac. card. ss.

Ego Petrus, S. Nicolai in carcere Tullian. diac. card. subsc.

Ego Rodolphus, S. Gregorii ad Velum Aureum diac. card. subsc.

XXVII.

Monasterio S. Mariæ Agnanensi ecclesiam S. Christinæ de Clano asserit.

(Pisis, Dec. 16.)

[MITTARELLI, *Annal. Camaldul.*, IV, 158.]

GREGORIUS, servus servorum Dei, SAXONI ablati et conventui Sanctæ Mariæ de Agnano, salutem et apostolicam benedictionem.

Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, et vota, quæ a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestri justis postulationibus grato concurrentes assensu, ecclesiam S. Christinæ de Clano cum omnibus pertinentiis suis a bonæ memoriæ Hel, quondam Aretino episcopo, vobis et monasterio vestro concessam, sicut eam rationabiliter et pacifice possidetis, et eadem concessio legitime facta est, auctoritate apostolica confirmamus et præsentis scripti patrocini communitimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, etc.

Datum Pisis, xvii Kal. Januarii, indictione vi.